

A városi építkezéseket egyedül a vasutasok folytatják, akik valószínűleg újabb két barakkot építenek 28 lakással. magánépítkezések stagnációja tehát tovább tart. A stagnáció fő oka ma is a munkabérek magasságában és a csehszl. korona ingatag valutáris értékében van. Hiába szállott le az építkezési anyagok ára és hiába kínáltak a vállalkozóknak állami támogatást és többévi adómentességet, az építkezési kedv nem támadt fel. Az állami kölcsönök különben is megvolt az a hibája, hogy rendkívül költséges volt hozzájárni, úgy hogy Kassai építkezők egyetlen esetében sem kísérelték meg a kölcsönhöz hozzájárni.

E nyilatkozatból nyilvánvaló, hogy az 1923. évi állami és magánépítkezésekre a legrosszabb auspiciumok vannak. É ha már építkezések mincsenek, legalább átszervezik az építkezési hiva-

talokat. A zsupák, városok és járásek átszervezésével történik meg az építkezési hivatalok átszervezése is. A hivatalok vezetőjének megmarad a bratislavai közmunkügyi referátus. Lényeges változásnak vetik alá az eddigi építkezési hivatalokat, amennyiben önálló építkezési ügyosztálya alakítva a nagyzsúpáni hivatalokhoz csatolják őket. Az ügyosztályokban adminisztratív a zsupanátusnak lesznek alárendelve, míg technikai és gazdaságtéchnikai kérdésekben a közmunkügyi minisztérium rendelkezik felettük. A zsupanátusokhoz csatoltnak még a kulturális hivatalok is és bizonyos mértékben a zsupanátus irányítása alá helyezik a folyamtermelési hivatalokat. A rendelet alapján már meg is kezdték Kassa városi építkezési ügyosztályának államosítását.

Petőfi emlékeztetére Petőfi Gömörben

Az 1845-iki tisztújítás. Petőfi a megye táblabírája.

Petőfi 1845 április elsején indult Pestről felvidéki útjára és barátai előző este a Vadászúrtban bucsulakomát tartottak, melynek emlékét Petőfi: „Azokhoz az én jó pesti pajtasaimhoz” és Emödy Dániel: „Petőfi bucsuján” című költeményei örökítették meg. A csaknem három hónapig tartó utazás benyomásait a híres költő a Heine „Reisebilder” című munkájának mintájára készítült „Uti jegyzetek”-ben írja le. Ezekből megtudjuk, hogy a Pest—eperjesi gyorskocsin utazva Petőfi, 1845 április 3-án estefelé érkezett Kassára és másnap reggel ment tovább Eperjesre, hol csaknem egy hónapot töltött, mint Kerényi Frigyesnek vendége. Petőfinek eperjesi időzése alatt Kerényivel és a Péchy Tamás nevelőjeként szintén Eperjesen lakott Tompa Mihállyal, mint ismeretes, költői versenye volt az erdei lak megénekelésére. Petőfit nagyban ünnepelték, még a főiskola ifjusága fátylaszenével is megtisztelte; de az eperjesi, löcsei, késmárki és iglói időzés részleteinek elmondása ezen cikk keretén kívül esik. Mégsem maradhat el a megjegyzés, hogy Petőfinek a Pákh Mihály ág. ev. lelkész (a Pákh Albert és Károly atya) családjánál töltött háromheti tartózkodását az iglói főgimnázium igazgatója, Pákh Károly: „Petőfi Iglón” („Vasárnapi Ujság” 1889. évi 51. szám) cím alatt megírta, mely cikk ritkítja pártját az adatok alaposága mellett az előadás elevenségével.

Annak dacára, hogy a sárosi és szepesi fogadtatás melegség dolgában páratlan volt s a Petőfi költői működésére nagyjelentőségű: sokak előtt érdekesebbnek tűnik fel a Petőfi gömöri tartózkodása. Eperjesen és Iglón egy kis baráti kör, a polgárság és az ifjuság halmozta el a költőt a nagyrabecsülés jeleivel, míg Rimaszombatban — ami nagy szó volt abban az időben — az egész Gömör-Kishont vármegye.

Petőfi 1845 május 25-én hagyta el a Pákhék vendégszerető házát és Uti jegyzeteiben hálásan emlékszik meg az ott töltött időről. Elragadtatással szól a gyönyörű vidékről, melyen át Iglótól Rozsnyóig utazott, hol fogadóba szállt. Másnap az aggteleki barlangot nézte meg, melyről az Uti levelekben a következő feljegyzés van: „Soká tűnődtem: mint eredhetett a barlang? És kitaláltam. Mikor a menyországból kiebrudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jövendőbeli lakásukat, a poklot ásni; azonban, itt nem boldogulván, másfelé fordultak. Képzelték, mint fáradtak a szegény ördögök e sikertelen munkában, izzadtságuk még most is csepeg e félig kész pokol oldalairól és elejéről.”

Különös esete történt itt Petőfinke a falubeli rektorral, akit bevitt a barlangba, amelynek végében felkarcolta nevét egy cseppkőoszlopra. Kérdezte a rektort, el tudja-e olvasni, kivel járta be a barlangot. A kántor hangosan olvasta a Petőfi nevet, de egy cseppet sem volt megilletődve. Nem tudta szegény, hogy mily híres ember a név viselője. Nem akar sértés lenni a gömöri tanítósnak, azonban Reményinek is volt hasonló esete; mikor 1862-ben Hanván Tompa Mihályt meglátogatta, az ottani segédtanító sem ismerte a világhírű hegedűs nevét. Persze Reményi is szörnyen megharagudott emiatt.

Megjegyzendő különben, hogy Aggteleken ilyesmi meg nem esik, ha ott néhai Baksay Dániel lett volna, abban az időben a ref. lelkész. Mint a régi Magyarország

turistái előtt ismeretes, Dani bácsi, a barlang gondviselője, rajongó tisztelője volt a nagy költőnek s hévvel magyarázta a látogatóknak, hogy a Tempe kies völgyében, a Jókai és Vasváry oszlopa közt, a barlang egyik legszebb cseppkőalakzatát a költő látogatása emlékére Petőfi oszlopának nevezték el.

Rozsnyóra visszatérve, Petőfi elmondja, hogy ott egész felfordulás volt, a kortések „pártfogó”-nak nevezett iurkósbotokkal jártak, zeneszó, kurjongatás verte fel a csendet. Alispánválasztásra szedezőzködött a nemesség. Petőfit nem hagyta aludni a kortesnóta:

„Van még egy garasom,
Abaffynak adom;
Vegyén rajta spárgát,
Akassza fel magát!”

A Petőfi Uti jegyzetei megvilágítására nem lesz azonban felesleges egy-két megjegyzés.

Gömör-Kishont vármegye restaurációi abban az időben vetekedtek a szabócsi választásokkal. 1842-ben is, mikor Dráskoczy Sámuel híres alispánt újra megválasztották, az ellenpárt, melynek Abaffy János volt a jelöltje, megrohanta a pelsőci megyeházát s kiverte a Dráskoczy-pártiakat, akik a Sajón átgázolva menekültek. Csak gróf Andrássy Károly, a későbbi miniszterelnök és külügyminiszter atya maradt ott s kardot rántott az Abaffy-pártiakra, akik nem is merték őt bántani.

Az ellenzéki párt (a fehér tollasok) 1845-ben a tisztújításkor első alispánnak fellépett Szentmiklóssy Antal II. alispánt, aki 1843-tól kezdve, mikor Dráskoczy látásának megromlása miatt visszavonulni kényszerült, ugys a vármegyét vezette. Ellene a zöldágasok pártja ismét Abaffy Jánost léptette fel. Hogy a két párt közt a nagyobb összetűzést meggátolják, elhalasztották a Pelsőcre kitűzött gyűlést és Rimaszombatba tüzték ki a választást.

Petőfi Gömöri András rozsnyói luteránus lelkésszel 1845 május 27-én, már a választási küzdelem izgalmi között utazott Sajógömörig, hol a vendéglőben meghálaltak s másnap reggel indultak tovább Rimaszombatba. Petőfi sok érdekes epizódot mondott el a két párt egymás elleni viselkedéséről. Petőfi, mikor Bójében a paplak előtt elhaladt, nem is gondolta még, hogy pár év múlva mint a Tompa Mihály vendége ott fog időzni. Innen kezdve a nemesek leginkább Szentmiklóssy-pártiak voltak. Bójében Szentmiklóssy Viktor a rokonsághoz tartozott. Oldalfalván Fáy Miklós pedig az alispánjelölt nővérét bírta föl. A Balogvölgyén (Uzapanyiton lakván Szentmiklóssy Antal) az itteni nemesség Bornemissza István, László és Sámuel vezetése alatt a fehér tollas táborba sorakozott.

Petőfi Uti leveleiben elmondja, hogy 1844 október 10-én Budapesten a Komlóban vacsorált s azután így folytatja: „Itt kötöttem barátságot borozás közben két gömöri fiatalemberrel: Széplaki Lajossal, aki igen jó fiu, hanem a felesége még szebb mint ő; és Huszt Jancsival, akire az ég árássa mindennemű áldását, mint ő árasztja magába a bort.” Petőfi Rimaszombatba érve, ezt a két ismerősét kereste s közülök Husztot meg is találta, aki meghívta magához Petőfit. A költő Huszt-nak a keresztnevét tévesen jelöli meg, mert azt az ügyvédet, aki irodalmi téren is feltűnt, Huszt Jenőnek hívták. (Bizonyára Huszt Lajosnak, a rimaszombati

dalárda híres tenoristájának az atya volt.) Széplaky Lajos jómódu birtokos, később szolgabíró, majd Gömör megye főpénztárosa lett.

A tisztújításra amyrira megtelt a Huszt Jenő háza vendéggel, hogy a később hazajövő Petőfi már minden ágyban vendéget talált, így a földön keresett fekhelyet; de a következő este idejében hazatérvén, ilyen kellemetlen dolog nem ismétlődött meg vele. Talán ehhez az is hozzájárult, hogy akkorra vége volt már a tisztújításnak (1845 május 28-án) és a megvert Abaffy-párt nagyrésze elszéledt a városból.

Petőfi azt írja: „Az egész tisztújítás példás renddel ment végbe”; míg a megye monografiájában fel van említve: „a kirendelt lovaskatonaság és a választók közt véres összeütközés történt és a vasas németek a választók tömegét karddal kergettek szét.”

Az eltérés a két leírás közt onnan magyarázható, hogy Petőfi nem igen fordult meg ott, ahol a rendezés történt, mert az ő figyelmét más dolog foglalta el. Erre nézve az utijegyzetek egy mondata következően hangzik: „Esett az eső, amit én egyébiránt csak akkor vettem észre, mikor már sarat gázoltam a piac közepén, ahol álltam egész délelőtt, mert a megyeház szélső ablakaiból hölgyek néztek alá s én egy hölgy szeimeit bámultam, melyekből oly tiszta ég mosolygott.”

Lehet, hogy Rimaszombat vidékén tudják is, ki volt az a szép hölgy, aki a Petőfi érdeklődését lekötötte. Petőfi különben a győztes Szentmiklóssy párt embereivel nagyban megbarátkozott, amit elősegített az, hogy már abban az időben Adorján Boldizsárral benső barátságban állott, ki megismertette a megye nevezetesebb embereivel. Adorján Boldizsár indítványára azután 1845 május 29-én Petőfi Sándort a megye táblabírájának tette meg a közgyűlés. Petőfinek örömet szerzett a kitiintetés, mint az Utijegyzetek következő sorai mutatják: „Mánap kineveztettem és felesküdttem táblabírónak... Isten és Gömör megye kegyelméből.”

A Pesttől való hosszabb távollét után már a hazatérésre gondolt a költő, ki Kubinyi Rudolf gazdag várgedei birtokossal nagy barátságot kötött. Szándékát azonban megváltoztatta és Utijegyzeteiben írja: „Rimaszombatból tehát mentem volna egyenesen Pestre, de többrendbeli meghívásra kitértem még egy pár közel eső faluba: Kisfaludra és Várgedébe, a füstös szobájú Adorján Bódi és lángszakállú Kubinyi Rudihoz.”

Dr Kálniczky Géza.

Mennyi bort ittak Kosicén, Szilveszter éjszakáján?

Minden mulatóhely, vendéglő,
korcsma zsufolva volt.

(Saját tudósítónktól.) Szilveszter éjszakája volt, temették az emberek az 1922. esztendő. Akiik máskor egy darab kenyeret és iz nélküli teát vacsoráznak, akik kopálnak a hónap utolsó napjain, azok is mulatnak ezen az éjszakán. Ahol máskor szomorú civódásban tombolja ki magát a nyomor, ott is elcsitul minden ezen a napon és feledni akarón „élnék”, mulatnak át egy éjszakát. A boldogság, a megértés és a megváltás ünnepe sem olyan egyetemese, mint Szilveszter éjszakája...

Nyomorúság, éhezés mindenütt, emberek tizezreinek jajkiáltása szól kenyérért és azért ilyenkor az igazai nyomorgókat kivéve, mindenkinek van pénze...

A város utcáin és minden helyiség, előkelő bar, vendéglő, korcsma és külvárosi lebuti, emberek zajától volt hangos. Mint egy óriási hangyaboly, ha megzavarták. Talán a házakban nem is maradt senki ember.

A színházban, mozikban, barokban mindenütt, ahol valami „program” volt, már kora este nem lehetett jegyeket kapni. A kávéházak és éttermek este 10 órakor megteltek már. A vendéglőkben mindenütt hordták az italt a vendégseregnek és a korcsmában duhajkodóknak vígan húzta a cigány a nótát. A külvárosi lebutjokban rongyos ruhájú emberek itták a pálinkát.

Reggelre azután elcsendesült minden, csak egy-egy helyiségből hallatszott ki a kecső mulatók hangos danája. Az utcákon veres szemű, nyúlt arcú emberek jártak, akik álmos rosszkedvvel bühödtek az éjszakáért. Elindultam a városban, hogy megtudjam mennyit ittak ezen az éjszakán az emberek. És ez egyszer nem sikerült riportot csinálnom. Nem akartak nyilatkozni sehol.

Valamit azért mégis sikerült megtudnom. Némelyik vendéglős bementett egy-egy számot adatot, ebből azután következtethetünk. Általában — egyik informátorom szerint — egy nagyvendéglőben 300—400 liter bort ittak meg Szilveszter éjszakáján. Egy jobb mulatóhelyen elfogyott kb. 50—60 üveg pezsgő és jómennyiségű bor. A kávéházak nem igen csináltak nagy italforgalmat, mert az emberek ma már elszoktak attól, hogy kávéházban mulassanak. A kisebb vendéglőknek szintén jó bevételük lehetett. Kimérték átlagban 100 liter bort. A korcsmák zsufolt látogatottságnak örvendek és jó bevételük lehetett a külvárosi italmérészeknek is. Rendkívül nagymennyiségű sör fogyott el Kosicén Szilveszter éjszakáján. Az egyik nagyvendéglős rendkívül érdekes adattal szolgál. 1923 első éjszakáján vendéglőjében 193 korhelylevest szolgáltatott föl.

Informátorom azon kérdésemre, hogy mennyi italméltat fogyasztottak el Szilveszter éjszakáján egész Kassán, hosszas gondolkodás után felelt. Számbavette az összes helyiségeket, ahol italt mérnek, azután hektoliterekben mondott egy számot. Literekben írom le, mert így többnek látszik. 10—12 ezer liter! Szép mennyiség! És elég szép pénzt adtak érte. A legminimálisabban számítva, Kassa lakóinak gégején 150 ezer korona csuszolt le.

NAGYVILÁG

A SZOVJET

karácsonyi ünnepeket rendezett, ezáltal először négyévi fennállása óta. A karácsonyi ünnepek, dacára annak, hogy az orosz lakosság a keresztényvilág legvallásosabb népe, formáikban legkevésbé emlékeztetnek a karácsonyi ünnepek megszokott formáira. Minden eddigi szokásos külsőségek helyett népkarnevalt rendeztek Moszkvában — a vallási megjelölések gondos elkerülésével. Így például szigorúan tilos az egyházi jelképek alkalmazása, az angyal-szimbólum felhasználása eltiltatott büntetés terhe mellett, valamint betiltották az éjjeli misét is és az összes egyházi ceremóniákat. Ellenben pogány jellegű motívumokat szabad és kell is felhasználni, hogy lássa a nép, mennyire más az orosz karácsony, mint az európai burzsoázia karácsonya. Karácsonyfát egyébként szabad volt alkalmazni, de annak világi jellegét külön cendelkezők szabályozták. A szovjet-karácsony a berlini lapok tudósításai szerint fátylasmenettel és tüzijátékkal zajlott le és a kormányzat nagyon meg volt elégedve. Kérdés azonban, hogy a nép mit mondott ez új és szokatlan változtatásokhoz.

AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK PÁRTELETÉBEN

szokatlan változások mennek végbe. Amint ismeretes, úgy Északamerikában, mint Angliában az alkotmányos élet kibontakozása óta a két pártrendszer dominált, Angliában a whigek és a torik, az Egyesült-Államokban pedig a demokráta és a republikánusok pártjai között oszlott meg a szavazó lakosság túlnyomó része. Angliában a hagyományos pártosoportositást kereszteltörte a Munkáspárt, Amerikában pedig a történelmi pártok felbomlása most kezdődött meg. Az első ilyen kísérlet a farmer-blokk volt; a mostani alakulás címe: Haladó blokk és élen La Fallatte szenátor: áll 32 parlamenti képviselő-társával. E két párt a legszorosabb együttműködésben van egymással és pártprogramja is közös. Így követelnek milliós farmerhitelt, a munkásvédelmi intézmények korszerű kiépítését, valamint — és ez a legfontosabb — az elnökválasztás közvetlen módját az eddigi elektorok kollégiuma helyett. Az új blokk befolyását a legközelebbi választáson kívánja érvényesíteni, mert ma még nem tudna szárral megmérkőzni az új erős republikánus párttal szemben.

A NÉMET SZELLEMI MUNKÁSOK NYOMORA

arra kényszerítette a német tudományosság és művészet legjobbjait, hogy szükségközösséggé (Notgemeinschaft) tömörüljenek. Az új tömörülésbe az egyes belépőkön kívül a következő szervezetek vettek részt: a német orvosok és ügyvédek szövetsége, a német írók szövetsége, a német elbeszélők szövetsége, a mérnökök és építészek egyesülete. A szükségközösségnek főprogramja lesz a szellemi munkások jelentőségét a német kulturális és gazdasági életben kidomborítani és egyidejűleg propagandát csinálni acéllal, hogy a szellemi munkások a mai szomorú helyzetből kivergődjenek. A munkászövetség minden elképzelhető eszközt fel fog használni, hogy a német szellemi munkásokat a végleges elproletarizálástól megóvja.